

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.034>

УДК 330.3352/354:332.145:330.837

JEL: O20, R58

І.З. СТОРОНЯНСЬКА, д-р екон. наук, проф.,
заступник директора з наукової роботи
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»
вул. Козельницька, 4, 79026, Львів, Україна
e-mail: istoron@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>

І.Р. ЗАЛУЦЬКИЙ, канд. екон. наук, доц.,
старший науковий співробітник відділу просторового розвитку
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»
вул. Козельницька, 4, 79026, Львів, Україна
e-mail: zalutskij.ivan@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3652-1145>

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ*

Розкрито сутність і специфіку політики сталого просторового розвитку в країнах Європейського Союзу як інституційно-правової основи національної моделі оптимізації повноцінного визначення, синергетичного використання і якісного збереження просторово диверсифікованих особливостей конкретних територій. Окреслено напрями і механізми взаємопоєднання просторового й соціально-економічного планування, реалізації інтегрованого просторового розвитку на національному, регіональному і місцевому рівнях.

Ключові слова: сталий розвиток; інституційно-правові засади; регулювання просторового розвитку.

Належність України до європейського цивілізаційного простору вимагає інтеграції її геополітичних і економічних інтересів шляхом практичного створення орієнтованого на Європу геоеконімічного простору, впорядкування просторового розвитку за правилами, що визначаються принципами сталого розвитку, які зумовлюють формування відповідного інституційно-

---

* Статтю підготовлено в межах НДР «Трансформація моделі просторового розвитку України» (№ державної реєстрації 0122U002055).

Ц и т у в а н н я: Сторонянська І.З., Залуцький І.Р. Інституційно-правові засади регулювання просторового розвитку в Україні. *Економіка України*. 2022. № 12. С. 34—50. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.034>

го забезпечення. Державною стратегією регіонального розвитку на 2021—2027 рр.¹ крізь призму впровадження Цілей сталого розвитку України до 2030 р.² акцентовано на створенні взаємопов'язаної системи планування просторового розвитку держави, удосконаленні законодавчої та іншої нормативно-правової бази у сфері планування просторового розвитку. Тим самим активізовано наукові розробки щодо інституційно-правового регулювання просторового розвитку в Україні як важливої складової гармонізації вітчизняного законодавства з європейським з позиції формування єдиного нормативного простору.

Проблематиці сталого просторового розвитку присвячено наукові праці таких вітчизняних дослідників, як І. Бистряков, В. Геєць, З. Герасимчук, Б. Данилишин, М. Долішній, В. Кравців, Є. Маруняк, А. Мельник, А. Третяк, М. Хвесик та інші. Дослідженнями І.К. Бистрякова і Д.В. Клинового доведено, що організація платформ управління розвитком територіальних утворень є базовим трендом формування полісуб'єктної інтегральної управлінської системи просторового розвитку. При цьому кожному з управлінських рівнів просторового фракталу (мегарівень — міжнародна економіка і глобальна регіональна інтеграція, макрорівень — національне господарство, мезорівень — регіони, мікрорівень — територіальні громади і нанорівень — поселенська мережа і виробничі об'єкти) притаманні свої особливості формування просторових управлінських структур [1, с. 16]. На погляд О.І. Шкуратова, серед базових напрямів у теорії управління економічним розвитком територіальних систем варто виокремити саме парадигму розвитку територій, що ґрунтується на пошуку найбільш оптимального з точки зору соціальних, економічних і екологічних аспектів розміщення продуктивних сил [2, с. 198]. При цьому на тлі визнання України кандидатом у члени ЄС залишаються недостатньо вивченими питання формування інституційно-правового забезпечення просторового розвитку в країні в контексті імплементації європейської практики.

Отже, **мета статті** — висвітлити і розвинути інституційно-правові засади регулювання просторового розвитку в Україні.

Вирішення проблем розвитку територій є однією з головних функцій держави і органів місцевої влади, які наділені повноваженнями з планування й розробки документів просторового розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Сучасний світ демонструє зростання ролі простору в суспільному розвитку. Це обумовлюється тим, що простір розглядається не просто як пасивне вмістилище різних видів діяльності, а як складна біо-соціо-економічна система, яка завдяки своїм диференційованим особливостям активно впливає на вибір рішень щодо напрямів та інтенсивності використання простору [3, с. 6].

Одним з ключових документів щодо просторового розвитку є Європейська перспектива просторового розвитку (European Spatial Development

¹ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

² Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України № 722/2019 від 30.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Perspective — ESDP), яка ухвалена в ЄС у 1999 р. й набула подальшого розвитку за такими трьома напрямками:

- продовження співпраці країн-членів у рамках заснованої у 1970 р. Європейської конференції міністрів при Раді Європи, відповідальних за просторове і регіональне планування (Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Spatial/Regional Planning — CEMAT);
- Програма транскордонного співробітництва INTERREG (Trans-European Cooperation For Balanced Development — Транс'європейська співпраця для збалансованого розвитку). Назва утворена поєднанням скорочень inter (між) і reg (регіон);
- Європейська мережа просторового моніторингу і політик (European Spatial Planning Observation Network — ESPON).

Власне CEMAT є чинною платформою для співробітництва щодо просторового планування й обміну найкращими практиками у сфері політики просторового розвитку країн ЄС, завдання якої полягає в просуванні територіального виміру прав людини і демократії для сталого просторового розвитку Європи. З огляду на загальне значення сталого розвитку, на 13-й сесії CEMAT³ наголошувалося, що просторовий розвиток — це необхідний інструмент досягнення мети сталого розвитку. Люблянською декларацією про територіальний вимір сталого розвитку підкреслено, що сталий розвиток — це не тільки екологічна проблематика. Так, було узгоджено три аспекти сталого розвитку: економічна сталість, екологічна сталість і соціальна сталість. Перший передбачає економічне зростання і розвиток, другий включає цілісність екосистеми і увагу до природокористування й біорізноманіття, а останній фокусується на таких цінностях, як справедливість, розширення можливостей, доступність інфраструктури і соціальна участь. Крім цих трьох компонентів Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту імплементували четвертий вимір — культурну сталість.

Керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту, відповідно до концепції сталого розвитку, враховують потреби населення всіх регіонів Європи, без обмеження фундаментальних прав і можливостей для розвитку майбутніх поколінь. Вони спрямовані, зокрема, на узгодження соціальних і економічних вимог до території з її екологічними і культурними функціями, що, у свою чергу, сприяє тривалому, широкомасштабному і збалансованому просторовому розвитку.

У термінологічному словнику CEMAT⁴ просторовий розвиток визначається як такий, що «має відношення до багатовимірної (економічної, соціальної, екологічної) еволюції територій», а політика просторового розвит-

³ 13th European Conference of Ministers responsible for Regional Planning (CEMAT) (Ljubljana, Slovenia, 16—17 September 2003) on “Implementation of strategies and visions for sustainable spatial development of the European continent”. Ljubljana Declaration on the territorial dimension of sustainable development. URL: <https://rm.coe.int/13th-european-conference-of-ministers-responsible-for-regional-plannin/168076ce7b> (дата звернення: 07.08.2022).

⁴ Spatial development glossary (bilingual edition): European Conference of Ministers responsible for Regional/Spatial Planning (CEMAT) (Territory and Landscape Series No. 2) (2007). URL: <https://book.coe.int/en/territory-and-landscape-series/3779-spatial-development-glossary-bilingual-edition-european-conference-of-ministers-responsible-for-regional-spatial-planning-cemat-territory-and-landscape-series-no-2.html> (дата звернення: 07.08.2022).

ку передбачає «розвиток простору у відповідності з певними загальними принципами».

Є.О. Маруняк аргументовано доводить, що істотний вплив на формування і реалізацію політики просторового розвитку Європейського Союзу мав документ «Територіальний порядок денний ЄС до 2020» (Territorial Agenda of the European Union), положення якого наразі відображено в концепціях просторового розвитку на національному рівні. Його пріоритетами стали: поліцентричний і збалансований територіальний розвиток; інтегрований розвиток міст, сільських і особливих територій; територіальна інтеграція в транскордонних і транснаціональних функціональних регіонах; забезпечення глобальної конкурентоспроможності регіонів, що ґрунтується на сильних локальних економіках; поліпшення територіальної зв'язності для індивідів, громад, підприємств; управління й об'єднання екологічних, ландшафтних і культурних цінностей регіонів. Оновлений «Територіальний порядок денний ЄС 2030» привніс низку нових акцентів, таких як забезпечення просторової справедливості й «зв'язності» місць (як цифрової, так і фізичної), підтримка функціональних регіонів, прагнення до кліматичної нейтральності соціально-економічної діяльності, перехід до циркулярної економіки [4, с. 22]. На погляд науковця, говорячи про просторовий розвиток, ми переважно звертаємося до простору соціально-економічного, який доцільно розуміти як частину геопростору, утворену сукупністю соціальних груп, індивідуумів, об'єктів і суб'єктів господарювання, інституційних структур і взаємовідносинами між ними, а також потоками речовини і енергії, сформованими в процесі їх взаємодії з природним середовищем [5, с. 25]. Розглядаючи просторовий розвиток з позиції просторового взаємозв'язку природних і соціально-економічних процесів, погоджуємося з Є.О. Маруняк у тому, що просторовий розвиток можна розуміти як «заплановану та обґрунтовану на основі збалансованого врахування суспільних інтересів та ємності/стійкості природних і природно-антропогенних ландшафтів трансформацію соціально-економічного простору» [4, с. 22].

Водночас варто підтримати позицію М.А. Мицая, який наголошує, що оптимальні просторові умови не можуть складатися стихійно. Для цього потрібна цілеспрямована діяльність з оптимізації просторової структури території — здійснення її впорядкування. Термін «впорядкування» за змістом близький до терміна «організація», але йому властивий просторовий відтінок. Якщо організація — це створення системи з елементів, то впорядкування — це наче приведення в порядок певної просторової системи. Воно завжди передбачає просторове розміщення сукупності елементів [6, с. 34—35]. Отже, приведення певної просторової системи в новий якісний стан потребує обґрунтованих, цілеспрямованих закономірних змін.

На думку німецьких дослідників Д. Фюрста і Г. Медінга [7], просторове планування виконує декілька взаємодоповнюваних функцій (табл. 1).

Зокрема, у Німеччині, згідно з абз. 2 і 3 ст. 1 Закону «Про просторову організацію території»⁵, керівним принципом просторової організації тери-

⁵ Raumordnungsgesetz vom 22. Dezember 2008 (BGBl. I S. 2986), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 20. Juli 2022 (BGBl. I S. 1353) geändert worden ist. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/rog_2008/BjNR298610008.html (дата звернення: 12.08.2022).

Таблиця 1. Функції просторового планування

Характер функції	Зміст і сфери впливу функції
Регулювання	Регулювання просторово значущих дій людини в просторі: проживання, праця і зайнятість, постачання, освіта, рекреація, транспорт і комунікація
Розвиток	Економічне зростання і поліпшення якості життя; відновлення (санація); реакція на нові виклики — зміну демографічних умов, глобалізацію і зміну клімату
Охорона	Охорона невідновлюваних і відновлюваних ресурсів у рамках охорони природи, ресурсів і видів. Охорона історичних пам'яток і (культурного) ландшафту поширюється на неживу і живу природу, культурно-історичні будівлі й архітектурні ансамблі
Балансування	Вплив планування на можливості й ризики розвитку щодо їх справедливого розподілу по простору для створення рівноцінних умов життя

Джерело: складено авторами за [7].

торії є сталий розвиток простору, який узгоджує соціальні й економічні вимоги до простору з його екологічними функціями і приводить до тривалої, збалансованої організації простору з рівноцінними умовами життя в підпросторах. Розвиток, порядок і безпека в підпросторах мають відповідати обставинам і вимогам загальної території; розвиток, порядок і безпека всього простору повинні враховувати умови і вимоги його підпросторів (принцип протитечії). У країнах ЄС урахування національної специфіки здійснюється через розробку національних концепцій просторового розвитку, що часто виходять за загальноєвропейські часові рамки, наприклад, у Нідерландах — до 2040 р.

Зауважимо, що в польській Концепції національного просторового розвитку до 2030 р.⁶ сучасний підхід до питань просторового розвитку базується на розірванні існуючої дихотомії просторового планування і соціально-економічного планування на національному, регіональному й локальному рівнях, а по відношенню до функціональних просторів вводиться взаємозалежність цілей просторової і регіональної політики. Даний документ визначає дії держави у сфері законодавчого та інституційного посилення ефективності системи планування діяльності з просторово-територіального розвитку (включаючи інвестиції). Ідея запланованих системних змін полягає у створенні інтегрованої, багаторівневої координованої системи планування розвитку, що усуває двоїстість просторового і соціально-економічного планування.

Натомість відсутність в Україні досконалої системи нормативно-правових актів, які б реально регламентували науково обґрунтоване функціонування відповідного інституційного середовища сталого просторового розвитку, перманентна інертність і фрагментарність його формування тривалий час залишаються істотною перешкодою для ефективного управління

⁶ Konceptja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Wydawnictwo "Monitor Polski" Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, 2012. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20120000252/O/M20120252-1.pdf>

розвитком територій, просторової диверсифікації і структурної трансформації економічної діяльності в їх межах. За роки незалежності в Україні було здійснено кілька спроб створити і затвердити на законодавчому рівні Концепцію сталого розвитку держави, жодна з яких не увінчалась успіхом. З огляду на це, концептуальним аналогом формування національної політики сталого просторового розвитку стала схвалена Верховною Радою України у 1999 р. Концепція сталого розвитку населених пунктів⁷ (далі — Концепція), в основу якої покладено принципи, проголошені в Порядку денному на XXI ст., у заключних документах Конференції Організації Об'єднаних Націй з населених пунктів (ХАБІТАТ-II), яка відбулась у 1996 р. в Стамбулі, й рекомендації Європейської економічної комісії ООН. У Концепції наголошено на основних причинах, що перешкоджають забезпеченню збалансованого сталого розвитку населених пунктів, якими, зокрема, є: нестабільність соціально-економічних умов у державі; відсутність науково обґрунтованої, чітко визначеної стратегії її сталого розвитку; відсутність ефективного реформування економіки та її державного регулювання; недосконалість законодавчого і нормативного забезпечення формування адекватного умовам ринку фінансового, правового, інформаційно-комунікаційного простору; недосконалість правових, організаційних, економічних засад діяльності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб щодо формування повноцінного життєвого середовища. Концепцію було визначено як основу на 20-річний період для розроблення відповідних нормативно-правових актів і програм соціально-економічного розвитку населених пунктів, забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування з розв'язання практичних завдань на державному, регіональному і місцевому рівнях. Першочерговий напрям державної політики щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів сфокусовано на узгодженості соціального, економічного, містобудівного і екологічного аспектів розвитку населених пунктів і оточуючих територій.

Однак реального поступу щодо імплементації цього підходу на місцевому рівні надало прийняття відповідного Закону України⁸, який набув чинності 24 липня 2021 р. Зокрема, цим документом істотно модернізовано систему просторового планування шляхом усунення паралельного розроблення на рівні територіальних громад споріднених за змістом окремих видів містобудівної документації і документації із землеустрою. Україн визначним є обов'язкове практичне впровадження, відповідно до положень даного Закону, **комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади**, позаяк такий комплексний план є одночасно містобудівною документацією на місцевому рівні й документацією із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями її формування, включаючи етапність її освоєння тощо.

⁷ Концепція сталого розвитку населених пунктів. Постанова Верховної Ради України № 1359-XIV від 24.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text>

⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель. Закон України № 711-IX від 17.06.2020 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>

Слід зауважити, що особливу увагу варто приділити переходу до обов'язкових розробки та імплементації на рівні територіальних громад концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади, позаяк згаданим Законом України цю новітню Концепцію визначено як документ стратегічного планування, який може розроблятися на замовлення органу місцевого самоврядування. Важливим є акцент на залученні місцевих мешканців, суб'єктів господарювання, що зареєстровані й/або здійснюють господарську діяльність на території відповідної територіальної громади або мають намір здійснювати таку діяльність у межах відповідної території. Дана Концепція визначає довгострокові, міждисциплінарні, просторові й соціально-економічні пріоритети розвитку території; є базою для розроблення містобудівної документації на місцевому рівні на принципах сталого розвитку з метою поліпшення якості життя, доступності й рівності можливостей, сприяння розвитку соціальних суспільних відносин і ділової активності, оптимізації адміністративної діяльності; має відповідати державним і регіональним програмам розвитку і затверджується відповідним органом місцевого самоврядування.

Таким чином, концепція інтегрованого розвитку території територіальної громади постає актуальним документом стратегічного просторового планування, що створює інституційно-правове підґрунтя комплексного впровадження принципів і підходів планувальної організації і функціонального зонування території з пріоритетами та інструментами соціально-економічного планування, активізуючи поєднання всіх наявних ресурсів сучасного територіального утворення. Тим самим формуються контури територіально-галузевої структури місцевого господарства, напрями розвитку місцевої економіки та її поетапної трансформації для забезпечення економічного зростання з урахуванням специфіки території і жорсткою прив'язкою можливих видів функціонально-цільового призначення її окремих компонентів до інтересів інтегрованого розвитку в цілому.

Прикметно, що в даному Законі правову дефініцію «сталий розвиток території територіальної громади» регламентовано ідентично терміну «сталий розвиток населених пунктів», який імплементовано ще у 1999 р. Концепцією сталого розвитку населених пунктів (табл. 2). Утім, національним законодавством України досі не визначено дефініції «просторовий розвиток», «сталий просторовий розвиток» «політика сталого просторового розвитку» як економіко-правові норми. Так, своєрідною національною платформою просторового розвитку досі слугує Генеральна схема планування території України (далі — Генеральна схема)⁹, термін реалізації якої сплинув 22 березня 2022 р. Чинність цього документа як складової національного законодавства з питань державної регіональної політики засвідчено положеннями ст. 5 оновленого в липні 2022 р. Закону України «Про засади державної регіональної політики»¹⁰.

Відповідно до принципів заключних документів Конференції Організації Об'єднаних Націй з розвитку населених пунктів (ХАБІТАТ-II) і відповід-

⁹ Про Генеральну схему планування території України. Закон України № 3059-III від 07.02.2002 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text>

¹⁰ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

Таблиця 2. Термінологія законодавства України у сфері сталого просторового розвитку

Зміст терміна	Назва правового акта
<p><i>Сталий розвиток населених пунктів</i> — це соціально, економічно і екологічно збалансований розвиток міських і сільських поселень, спрямований на створення їх економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасного і наступних поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної, екологічної інфраструктур, поліпшення умов проживання, відпочинку й оздоровлення, збереження і збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини</p> <p><i>Сталий розвиток</i> — це розвиток суспільства для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь</p>	<p>Концепція сталого розвитку населених пунктів. Постанова Верховної Ради України № 1359-XIV від 24.12.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text</p> <p>Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. (із змінами) (п. 10 ч. I ст. 3). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text</p>
<p><i>Регіональний розвиток</i> — це процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах</p>	<p>Там само, п. 13 ч. I ст. 1</p>
<p><i>Функціональний тип території</i> — це макрорегіон, мікрорегіон чи територіальна громада, які характеризуються сукупністю спільних соціальних, просторових, екологічних, економічних, безпекових та інших особливостей</p>	<p>Там само, п. 15 ч. I ст. 1</p>
<p><i>Території сталого розвитку</i> — це самодостатні мікрорегіони, територіальні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій і спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах</p>	<p>Там само, ч. VI ст. 112</p>
<p><i>Стале землекористування</i> — це використання земель, що визначається тривалим користуванням земельною ділянкою без зміни її цільового призначення, погіршення її якісних характеристик і забезпечує оптимальні параметри екологічних і соціально-економічних функцій територій</p>	<p>Про землеустрій. Закон України № 858-IV від 22.05.2003 р. (абз. 13 ст. 1 в редакції Закону № 497-VIII від 02.06.2015 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15/ed20220710#Text</p>
<p><i>Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади</i> — це одночасно містобудівна документація на місцевому рівні й документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного</p>	<p>Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України № 3038-VI від 17.02.2011 р. (п. 51 ч. I ст. 1) (із змінами, внесеними згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text</p>

Зміст терміна	Назва правового акта
<p>захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів, охорону земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорону і збереження культурної спадщини і традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території</p> <p><i>Сталий розвиток території територіальної громади</i> — соціально, економічно й екологічно збалансований розвиток території територіальної громади, спрямований на створення економічного потенціалу, повноцінного життєвого середовища для сучасних і майбутніх поколінь на основі раціонального використання ресурсів (природних, трудових, виробничих, науково-технічних, інтелектуальних тощо), технологічного переоснащення і реструктуризації підприємств, удосконалення соціальної, виробничої, транспортної, комунікаційно-інформаційної, інженерної та екологічної інфраструктур, поліпшення умов проживання, відпочинку і оздоровлення, збереження і збагачення біологічного різноманіття та культурної спадщини</p>	<p>Там само, п. 121 ч. 1 ст. 1 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 711-IX від 17.06.2020 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text</p>

Джерело: складено авторами.

них рекомендацій Європейської економічної комісії ООН і Ради Європи, Генеральна схема протягом 20 років де-юре акцентувала пріоритети і концептуальні вирішення планування й використання території країни, удосконалення систем розселення і забезпечення сталого розвитку населених пунктів, розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктур, формування національної екологічної мережі. Згідно з положеннями Генеральної схеми планування, основними напрямками використання території України є:

- передумови використання території (достатньо сприятливі природно-кліматичні умови, наявність територій з природним станом ландшафтів, якісний стан і висока продуктивність земельних угідь тощо);
- наміри й потреби використання окремих територій;
- визначення територій за видами переважного використання;
- удосконалення систем розселення і забезпечення сталого розвитку населених пунктів;
- визначення територій, розвиток яких потребує державної підтримки;
- розвиток соціальної інфраструктури;
- розвиток інженерно-транспортної інфраструктури;
- формування національної екологічної мережі.

Слід зауважити, що на Кабінет Міністрів України покладено врахування Генеральної схеми в процесі підготовки прогнозів і державних програм

економічного і соціального розвитку України, схем розвитку окремих галузей економіки, інших державних програм з питань охорони земель, охорони здоров'я населення, охорони природи, розвитку інженерно-транспортної інфраструктури, збереження історико-культурної спадщини, розвитку туризму, прийняття рішень щодо регулювання використання територій загальнодержавного значення, організації проведення моніторингу реалізації Генеральної схеми і здійснення аналізу змін у пріоритетних напрямках використання території України. Таким чином, очевидним є чітко виражене територіально-просторове і секторально-просторове спрямування цього документа, що виходить за рамки національної містобудівної політики.

Зазначимо, що в Україні систему прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку визначено Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»¹¹. Зокрема, абз. 2 ст. 1 цього Закону визначено, що прогноз економічного і соціального розвитку є засобом обґрунтування вибору тієї чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень державними органами, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів. Згідно із ст. 10 згаданого Закону, прогноз економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на середньостроковий період розробляється на п'ять років. У прогнозі економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на середньостроковий період повинні бути відображені:

- аналіз соціально-економічного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці за попередній період і характеристика головних проблем розвитку її економіки й соціальної сфери;
- стан використання природного, виробничого, науково-технічного і трудового потенціалів, екологічна ситуація у відповідній адміністративно-територіальній одиниці;
- прогноз кон'юнктури на ринках основних видів товарів і послуг;
- можливі шляхи розв'язання головних проблем розвитку економіки і соціальної сфери відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- цілі й пріоритети соціально-економічного розвитку в середньостроковий період і пропозиції щодо заходів місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування для їх досягнення;
- основні показники соціально-економічного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці;
- висновки щодо тенденцій розвитку економіки відповідної адміністративно-територіальної одиниці протягом середньострокового періоду.

З квітня 2019 р. відповідною Постановою Кабінету Міністрів України¹² істотно звужено типову структуру прогнозу економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на п'ять років.

¹¹ Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Закон України № 1602-III від 23.03.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>

¹² Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 621. Постанова Кабінету Міністрів України № 335 від 17.04.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/335-2019-%D0%BF#Text>

У цьому урядовому документі конкретно обумовлено, що:

- базовим і альтернативним сценаріями розвитку обов'язково розкриваються тенденції і фактори, що їх визначають, у розрізі основних демографічних показників і показників ринку праці, показників рівня життя населення, показників, що характеризують розвиток виробничої діяльності, інвестиційних та інноваційних процесів, розвиток торговельно-економічних зв'язків з іншими регіонами і зовнішньоекономічної діяльності;

- розроблення прогнозів економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів і міст на п'ять років здійснюється у двомісячний строк після схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на п'ять років.

Імовірно, що відсутність Прогнозу економічного і соціального розвитку України на п'ять років дотепер унеможливує взаємоузгоджені розробку й реалізацію відповідних прогнозів на рівні регіонів і міст України, що зумовлює ризик стагнації у сфері регіонального розвитку. Варто враховувати, що Законом України «Про засади державної регіональної політики»¹³ встановлено, що:

- прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів і територіальних громад є завданням моніторингу державної регіональної політики (п. 3 ч. I ст. 24);

- обов'язковим є залучення органів місцевого самоврядування до узгодження галузевих прогнозів розвитку регіонів із стратегічними завданнями державної регіональної політики (ч. I ст. 18);

- розроблення документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики здійснюється з урахуванням напрямів державної регіональної політики і документів державного прогнозування та державного планування (ч. V ст. 7);

- до системи взаємопов'язаних документів стратегічного планування державної регіональної політики належать: Державна стратегія регіонального розвитку України; регіональні стратегії розвитку; стратегії розвитку територіальних громад (ч. II ст. 7);

- документи стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики повинні узгоджуватися з відповідною містобудівною документацією (ч. IV ст. 7).

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021—2027 р.¹⁴ задекларовано намір забезпечити: реальний зв'язок стратегій і програм соціально-економічного розвитку з документацією з просторового планування, обов'язкове врахування вимог містобудівної документації (Генеральної схеми планування території України, схем планування території на регіональному рівні, генеральних планів населених пунктів) під час здійснення державних інвестиційних програм і заходів; перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій.

---

¹³ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

¹⁴ Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#>

Необхідно зазначити, що, відповідно до ч. 1 ст. 13 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», планування територій на регіональному рівні здійснюється шляхом розроблення схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів¹⁵. Згідно ж із ст. 15 цього Закону, реалізація схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів має здійснюватися шляхом розроблення, затвердження і виконання відповідних програм економічного і соціального розвитку. Проте Кабінетом Міністрів України шляхом внесення змін істотно звужено Типову структуру програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на наступний рік¹⁶, що не узгоджується з вимогами щодо їх змісту, визначеними ст. 11 Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»¹⁷. Як наслідок, досі не розроблено покроковий алгоритм імплементації схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів при розробленні та виконанні відповідних програм економічного і соціального розвитку. Також не врегульовано на державному рівні порядок обов'язкової реалізації таких схем планування території у рамках здійснення регіональних, галузевих і місцевих стратегій.

Зауважимо, що в чинному «Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації»¹⁸, урядом дотепер не визначено механізм реалізації схем планування територій. З позиції ж прив'язки Державної стратегії регіонального розвитку України, регіональних і галузевих стратегій до системи державних прогнозних і програмних документів досі зберігається колізія щодо термінів середньо- і довгострокового планування, які не повною мірою узгоджуються з термінами, визначеними для програмних документів Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку».

Підкреслимо, що Законом України «Про засади державної регіональної політики»¹⁹ державна регіональна політика трактується як система цілей, заходів, засобів і узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності. Однак цим документом не

¹⁵ Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України № 3038-VI від 17.02.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

¹⁶ Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 621. Постанова Кабінету Міністрів України № 335 від 17.04.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/335-2019-%D0%BF#Text>

¹⁷ Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Закон України № 1602-III від 23.03.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>

¹⁸ Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів. Постанова Кабінету Міністрів України № 932 від 11.11.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF#Text>

¹⁹ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

виокремлено конкретних цілей чи пріоритетів державної регіональної політики, її взаємопов'язаності з просторовою політикою. Незважаючи на те, що визначення територій за видами переважного використання і територій, розвиток яких потребує державної підтримки, є прерогативою Генеральної схеми²⁰, Закон України «Про засади державної регіональної політики»²¹ запроваджує такі функціональні типи територій: території відновлення; регіональні полюси зростання; території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку. З огляду на правову позицію Конституційного Суду України, викладену в його рішенні²², за яким «конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному», вважаємо, що зазначені зміни потребують законодавчого узгодження згаданих актів. Водночас п. 5 ч. 1 ст. 6 цього Закону формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому і просторовому вимірах лише окреслено як один з напрямів державної регіональної політики. Декларативність щодо принципового забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної єдності України (п. 7 ч. 1 ст. 3) засвідчується відсутністю чітких адміністративних процедур у цій сфері. Крім того, у даному Законі не регламентовано механізм поєднання галузевого і територіального підходів як основи забезпечення інтегрованого соціально-економічного й культурного розвитку територіальної громади і/або регіону територій у просторовому вимірі. Власне перманентна відсутність регламентованих процедур щодо реалізації взаємозв'язку між питаннями просторової політики, економічним розвитком і залученням інвестицій є вагомим чинником незбалансованості розвитку територій.

Своєрідним поступом щодо фрагментарного врегулювання цієї проблеми можна розглядати імплементацію Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності»²³ таких документів, як програма комплексного відновлення області, програма комплексного відновлення території територіальної громади (її частини) (далі — Програма комплексного відновлення). Зокрема, п. 1 ч. III цього Закону визначено, що Програмою комплексного відновлення є обласна або місцева програма відновлення територій, яка визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної області, території територіальної громади (її частини), яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України або в якій сконцентровано соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інші кризові явища. Проте положеннями цього Закону обумовлено, що Програма комплексного відновлення:

²⁰ Про Генеральну схему планування території України. Закон України № 3059-III від 07.02.2002 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text>

²¹ Про засади державної регіональної політики. Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

²² Справа про набуття чинності Конституцією України. Рішення Конституційного Суду України № 4-зп від 03.10.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97#Text>

²³ Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності. Закон України № 2254-IX від 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2254-20#n19>

- розробляється щодо області або територіальної громади (її частини) — рівень адміністративного району залишено поза увагою;
- не належить до містобудівної документації і не підлягає розгляду архітектурно-містобудівною радою, хоча перелік складових таких програм імплементовано саме в Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» (ст. 15 1 і 15 2);
- не підлягає стратегічній екологічній оцінці, що суперечить європейській практиці екологічного оцінювання програмно-проектної організації простору.

Доводиться констатувати, що законодавчими актами не закладено жодного взаємозв'язку цих Програм комплексного відновлення, імплементованих у Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності», з визначеними Законом України «Про засади державної регіональної політики» планами відновлення і розвитку регіонів, планами відновлення і розвитку територіальних громад. На нашу думку, сучасні динамічні зміни системи планування просторово- і територіальноорієнтованого розвитку на рівні територіальних громад апріорі свідчать про необхідність системних зрушень у сфері просторового розвитку на районному, регіональному і національному рівнях, а також інтегрованого поєднання просторового і соціально-економічного планування в цілому. На тлі ситуації, що ускладнилася внаслідок повномасштабної російсько-української війни, а також з огляду на європейську практику усунення прогалів і двоїстості просторового і соціально-економічного планування доцільно запровадити нормами закону таке:

- цілеспрямовану, послідовну імплементацію Керівних принципів сталого просторового розвитку Європейського континенту, затверджених СЕМАТ, зокрема, щодо пріоритетів просторового розвитку в Східній Європі;
- реалізацію координуючої ролі просторової політики і співвіднесення цілей просторової політики з цілями регіональної політики, а також галузевими політиками, що впливають на просторову ситуацію в країні й на відповідних територіях;
- фокусування національної політики інтегрованого просторового розвитку на диверсифікованому сприянні розвитку внутрішнього потенціалу всіх територій, їх функціональній інтеграції при збереженні поліцентричної структури системи розселення.

З огляду на це, актуальним предметом законодавчих ініціатив доцільно визнати розробку замість Генеральної схеми законопроект «Про засади інтегрованого просторового розвитку в Україні» з внесенням необхідних змін до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про регулювання містобудівної діяльності» тощо. Законодавче схвалення законопроекту сприяло б правовій імплементації європейських засад інтегрованого просторового розвитку і регламентувало б, зокрема:

- основні дефініції щодо просторового розвитку в державі відповідно до європейської термінології;
- прогноз і детермінанти політики інтегрованого просторового розвитку країни в умовах набуття членства в ЄС;
- принципи й цілі політики інтегрованого просторового розвитку країни;

- права й обов'язки повноважних суб'єктів інтегрованого просторового розвитку;
- типологію природно-кліматичного зонування (районування);
- функціональні типи територій з урахуванням типології у ЄС;
- систему документів інтегрованого просторового розвитку, ієрархічність їх співвіднесення;
- процедури розроблення, взаємоузгодження, затвердження, збереження документів інтегрованого просторового розвитку і дистанційного доступу для ознайомлення із змістом цих документів;
- систему реалізації і коригування політики інтегрованого просторового розвитку на національному, регіональному і місцевому рівнях;
- систему моніторингу і оцінювання реалізації політики інтегрованого просторового розвитку в країні.

ВИСНОВКИ

Зовнішньополітичні виклики і трансформація системи адміністративно-територіального устрою держави посилюють необхідність розвитку економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на національному, регіональному і місцевому рівнях, спонукаючи приділяти особливу увагу методології і практиці просторового розвитку, які вже довели свою ефективність у багатьох країнах світу. Просторовий розвиток варто розглядати як упорядкований і спрямований на оптимізацію просторових змін процес управління елементами і зв'язками конкретних територій на основі повноцінного визначення, синергетичного використання і якісного збереження їх просторово диверсифікованих особливостей.

З огляду на перспективу повоєнного відновлення України, цілеспрямоване формування інституційно-правового забезпечення національної політики у сфері збалансованого просторового розвитку сприятиме наближенню України до повноправного членства в ЄС на засадах європейських стандартів розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бистряков І.К., Клиновий Д.В. Платформне забезпечення сталого просторового розвитку муніципальних утворень. У: Просторовий розвиток територій: традиції та інновації. Мат. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23—27 листопада 2020 р.). К., ДКС Центр, 2020, 212 с. С. 16—18.
2. Шкуратов О.І. Просторовий розвиток територій: нова парадигма місцевого самоврядування. У: Просторовий розвиток територій: традиції та інновації. Мат. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23—27 листопада 2020 р.). К., ДКС Центр, 2020, 212 с. С. 198—199.
3. Куйбіда В.С., Негода В.А., Толкованов В.В. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав — членів Ради Європи. Київ, Крамар, 2009. 170 с. URL: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Book_Reg_Rozv_ProstPlanuvan_final.pdf
4. Маруняк Є.О. Територіальний розвиток України в контексті виконання Угоди про асоціацію України з ЄС: За матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 7 липня 2021 року. *Вісник НАН України*. 2021. № 9. С. 21—28. <https://doi.org/10.15407/visn2021.09.021>
5. Маруняк Є.О. Геопросторові дослідження і практика планування: Україна на тлі світових трендів. Київ, Фенікс, 2018. 336 с.

6. Мицай М.А. Теоретичні основи землевпорядного проектування (курс лекцій). Дубляни, 1995. 92 с.
7. Fürst D., Mäding H. Raumplanung unter veränderten Verhältnissen. In: ARL — Akademie für Raumforschung und Landesplanung (Hrsg.). In: Grundriss der Raumordnung und Raumentwicklung. Hannover, 2011. 903 s. S. 11—73. URL: https://shop.arl-net.de/media/direct/pdf/Grundriss%20RO/grundriss_gesamt.pdf

Надійшла 14.11.2022

Прорецензована 28.11.2022

Підписана до друку 30.11.2022

REFERENCES

1. Bystryakov I.K., Klynovyi D.V. Platform support of sustainable spatial development of municipal entities. In: Spatial development of territories: traditions and innovations. Proc. II Int. sci.-pract. conf. (Kyiv, 23–27 November 2020). Kyiv, 2020, pp. 16-18 [in Ukrainian].
2. Shkuratov O.I. Spatial development of territories: a new paradigm of local self-government. In: Spatial development of territories: traditions and innovations. Proc. II Int. sci.-pract. conf. (Kyiv, 23–27 November 2020). Kyiv, 2020, pp. 198-199 [in Ukrainian].
3. Kuybida V.S., Nehoda A.V., Tolkovanov V.V. Regional development and spatial planning of territories: experience of Ukraine and other Council of Europe member states. Kyiv, 2009, available at: https://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Book_Reg_Rozv_ProstPlanuvan_final.pdf [in Ukrainian].
4. Maruniak E.O. Territorial development of Ukraine within the context of implementation of the Association Agreement between the European Union and Ukraine. According to the materials of report at the meeting of the Presidium of NAS of Ukraine, July 7, 2021. *Visnyk of the NAS of Ukraine*, 2021, No. 9, pp. 21-28. <https://doi.org/10.15407/visn2021.09.021> [in Ukrainian].
5. Maruniak E.O. Geospatial research and planning practice: Ukraine against the backdrop of world trends. Kyiv, 2018 [in Ukrainian].
6. Mytsay M.A. Theoretical foundations of land management design (course of lectures). Dublyany, 1995 [in Ukrainian].
7. Fürst D., Mäding H. Raumplanung unter veränderten Verhältnissen. In: ARL – Akademie für Raumforschung und Landesplanung (Hrsg.). Grundriss der Raumordnung und Raumentwicklung. Hannover, 2011, S. 11-73, available at: https://shop.arl-net.de/media/direct/pdf/Grundriss%20RO/grundriss_gesamt.pdf

Received on November 14, 2022

Reviewed on November 28, 2022

Signed for printing on November 30, 2022

Iryna Storonyanska, Dr. Sci. (Econ.), Prof., Deputy Director for Scientific Work
Dolishniy Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine
4, Kozelnytska St., Lviv, 79026, Ukraine
Ivan Zalutskyy, PhD (Econ.), Associate Professor,
Senior Research Fellow of the Department of Spatial Development
Dolishniy Institute of Regional Research of the NAS of Ukraine
4, Kozelnytska St., Lviv, 79026, Ukraine

INSTITUTIONAL AND LEGAL BASIS OF SPATIAL DEVELOPMENT REGULATION IN UKRAINE

The problems of creating the institutional and legal framework for spatial development in Ukraine in the context of implementation of European practice are considered. The content, methodological principles and tools of sustainable spatial development policy in EU countries are revealed. The European practice of interaction of spatial development policy with other sectoral policies, coordination of social and economic requirements for a balanced organization of territory with its ecological and cultural functions has been studied. Based on a retrospective

analysis of national legislation, the specifics and fragmentation of shifts in institutional and legal framework of sustainable spatial development are revealed. Current problems of creating the institutional environment in Ukraine and spatial development policy regulation in the context of implementation of European approaches are highlighted.

It is proposed to consider spatial development as an orderly and aimed at the optimization of spatial changes process of managing elements and connections of individual territories based on thorough estimation, synergistic use and qualitative preservation of their spatially diversified features. In order to eliminate the gaps and ambiguity in spatial and socio-economic planning, it is recommended to implement in the draft law "On the principles of integrated spatial development in Ukraine": Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent, adopted by CEMAT, in particular, regarding the priorities of spatial development in Eastern Europe; the coordinating role of spatial policy and the correlation of its goals with regional policy goals, as well as with the sectoral policies that have the greatest influence on the spatial situation in the country and in territories in question; national policy of integrated spatial development focused on diversified promotion of the development of internal potential of all territories, their functional integration while preserving the polycentric structure of the settlement system; a unified system of documents on integrated spatial development at the national, regional and local levels, the hierarchy of their correlation, procedures for preparation, reaching mutual agreement on documents, adoption, storage and remote access, etc.

Keywords: *sustainable development; institutional and legal basis; spatial development regulation.*